

**Ужгородський національний університет
Науково-дослідний інститут
карпатознавства**

CARPATICA – КАРПАТИКА

Випуск – 18

**Історія, політологія,
культура: минуле і сучасне**

Ужгород – 2002

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМИ ЗАРУБІЖНОЇ ІСТОРІЇ

Прохненко Ігор. Розвиток військової справи давів (I ст. до н.е. – початок II ст. н.е.).....	4
Ліхтей Ігор. Політичний розвиток Чеської держави в другій половині XI ст.....	18
Сліпецький Олег. Німецькі колонії петербурзької губернії у XIX ст.: правовий статус і соціально-економічний розвиток.....	40
Волощук Сергій. А.З.Манфред у науковому та людському вимірі: нові матеріали життя та діяльності історика.....	48
Бевзюк Євген. Національне відродження – історичний етап чи теоретична концепція? (На прикладі лужицьких сербів).....	62
Вегеш Микола. Розвиток сорабістики у Німеччині в XIX ст.....	81
Котляр Ольга. Забезпечення національних прав лужицьких сербів (слов'янської меншини Німеччини) в контексті центрального управління та місцевого самоврядування.....	94
Лазор Оксана. Етнографічне дослідження Адама Фішера “Лужичани”.....	111
Шніцер Ігор. Поїздка А.Глінки на Паризьку мирну конференцію в 1919 р.....	117
Вовканич Іван, Сюсько Іван. Українське питання в повосній Словаччині в словацькій історіографії.....	127
Переш Іван. З історії конституційного судочинства Чеської Республіки.....	139
Головач Андрій. Угорщина в системі міжрегіональних зв'язків держав Карпатського регіону.....	144

ПРОБЛЕМИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ІСТОРІЇ ТА ЕКОНОМІКИ

Фенич Володимир. Церковна політика автономного уряду о.Августина Волошина і Угорщини та національно-політична заангажованість закарпатського духовенства (жовтень 1938 – березень 1939 рр.).....	158
Гапоненко Ірина. Підготовка другого акту агресії проти Підкарпатської Русі (Карпатської України). Позиції союзників Угорщини (кінець 1938 – початок березня 1939 рр.).....	196
Малець Олександр. Етнічна консолідація і самоідентифікація угорців Закарпаття 1944-1991 рр.....	211
Зан Михайло. Угорці Закарпаття (епізод етнополітичних процесів поч. 90-х рр. XX ст.).....	222
Пітюлич Михайло, Мікловда Василь. Розвиток підприємництва, зайнятість та рівень життя сільського населення Закарпатської області.....	237

ПОЛІТОЛОГІЯ

Вегеш Микола, Остапеч Юрій. Регіональні особливості електорального процесу в Закарпатській області 1991-2002 рр.....	277
Боднар Володимир. Про деякі особливості викладання та вивчення політології в Угорській Республіці.....	288

ЛІТЕРАТУРА І ФОЛЬКЛОР

Чучка Павло. Карпатська Україна в народно-поетичній творчості.....	297
Росул Тетяна. Етапи розвитку фольклорно-етнографічної думки на Закарпатті.....	306
Сенько Іван. Оповідання “Лаборець” Б.Носака-Незабудова у контексті словацько-українських взаємин.....	322

ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Приходько Володимир. Сучасна українська історіографія про системні суспільно-політичні зміни 1989-2002 рр. у ЧР і СР.....	331
---	-----

З ІСТОРІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Сучасна демократична та правова держава, яка визнає, виконує, гарантує і захищає права та свободи людини і громадянина є немислимою без сильної і незалежної судової влади в особі Конституційного Суду, який забезпечує встановлення конституційної законності у всіх сферах суспільного життя, і є тим органом конституційного контролю, необхідність існування та роль якого в останній час збільшується. Не є винятком і Чеська Республіка, історія конституційного судочинства якої є багатою, і сягає періоду існування Чехословаччини.

Діяльність Конституційного Суду Чехословацької Республіки починається з 1921 року, коли у відповідності з Конституцією 1920 року, був сформований власний Конституційний Суд, що складався із 7 суддів, з яких трьох, включаючи голову, призначав Президент Республіки, а інші, по два члени, були делеговані Верховним Судом та Найвищим Адміністративним судом. Всі судді призначалися на десять років, і свій перший термін Конституційний Суд закінчив у 1931 році, а другий розпочав лише у 1938 році.

Конституційний Суд передвоєнної Чехословаччини можна охарактеризувати як орган контролю за відповідністю правових актів Конституції, а його діяльність не можна назвати жвавою або виразною, оскільки за весь час свого існування він розглянув лише декілька справ.

У роки II-ої світової війни Конституційний Суд не діяв, оскільки функціонування самої Чехословацької Республіки як такої було припинено у 1939 році, з утворенням Протекторату та Словаччини.

Конституція ЧССР від 9 травня 1948 року віднесла функцію відповідності законів Конституції Президії Національних зборів. Так, у відповідності із ст. 65 Конституції, Президія здійснювала тлумачення законів і вирішувала питання чи суперечать Конституції закони

Словацької Національної ради і чи суперечать закону постанови уряду та міністра.

За Конституцією Чехословаччини від 11 липня 1960 року дана функція була віднесена до компетенції Національних зборів.

У зв'язку із зміною державного ладу і запровадженням федерації у Конституційному законі "Про Чехословацьку федерацію" від 27 жовтня 1968 року була окрема глава, що регламентувала статус та компетенцію Конституційного Суду (VI глава. 81-101 ст.). Але Конституційний Суд так і не був сформований, залишившись існувати тільки на папері.

Ренесанс у конституційному судочинстві розпочався у 1991 році, коли 7 листопада був прийнятий Конституційний закон "Про організацію Конституційного Суду Чеської та Словацької Федеративної Республіки". Новосформований Конституційний Суд складався з 12 суддів, які призначалися Президентом Республіки за згодою Федеральних зборів Чехословацької Федеративної Республіки, Чеської та Словацької Національних рад, строком на сім років, так, щоб кожна республіка була представлена шістьма суддями. За час свого існування він розглянув більше тисячі справ, а практика розгляду і прийняття рішень була пізніше запозичена новосформованими Конституційними Суди вже незалежних Чеської та Словацької республік.

1 січня 1993 року з політичної карти Європи зникла Чехословацька федерація, а на її місці з'явилися дві нові держави – Чехія і Словаччина.

16 червня 1993 року Парламент новоствореної Чеської Республіки прийняв закон "Про Конституційний Суд Чеської Республіки", який врегулював його організацію, діяльність, відносини Конституційного Суду з вищими органами державної влади, порядок призначення суддів, припинення їх повноважень тощо, а сам Конституційний Суд розпочав свою діяльність 15 липня 1993 року у м. Брно, коли Президент Чеської Республіки призначив 12 із 15 суддів. Інші судді були призначені у листопаді 1993 року та в березні 1994 року.

Конституція Чеської Республіки від 16 грудня 1992 року (ст. 83) характеризує Конституційний Суд, як судовий орган захисту конституційності. У відповідності із ст. 84 Конституції Чеської республіки, Конституційний Суд складається із 15 суддів, які призначаються Президентом Республіки за згодою Сенату строком на 10 років із правом повторного призначення, і не встановлено вікового ліміту, до якого суддя може обіймати свою посаду.

Суддею Конституційного Суду Чеської Республіки може бути призначений громадянин Чехії, який досяг 40 років, має вищу юридичну освіту, стаж роботи за юридичною спеціальністю не менше 10 років. Із суддів Конституційного Суду Президент Республіки призначає голову Конституційного Суду та двох заступників.

Судді Конституційного Суду заступають на посаду після принесення присяги і можуть мати у своєму розпорядженні помічника та секретаря.

У відповідності із ст. 4 Закону "Про Конституційний Суд Чеської Республіки", функції судді є несумісними з діяльністю, що має на меті одержання прибутків, за винятком наукової, викладацької та творчої діяльності, за умови, що такі дії не йдуть у супереч із повноваженнями судді, а також є несумісними з членством у політичній партії чи політичному русі, з функціями Президента та членством у Парламенті.

Судді наділені імунітетом і незалежністю при здійсненні своїх повноважень і ніхто не має права втручатися у їх діяльність. Суддя може бути знятий з своєї посади лише у тих випадках, коли він втрачає право бути сенатором, коли є обвинувальний вирок щодо судді за вчинення навмисного злочину, чи коли Пленум Конституційного Суду прийняв рішення про позбавлення судді його прав у зв'язку з вчиненням дисциплінарного проступку за місцем роботи.

Основною функцією Конституційного Суду Чеської Республіки є нагляд за відповідністю правових актів Конституції держави. Конституційний Суд повинен за поданням правомочних суб'єктів скасувати закон, його окреме положення чи інший правовий акт, який суперечить

Конституції, Конституційним законам чи міжнародно-правовим угодам про основні права та свободи людини і громадянина, які були ратифіковані Чеською Республікою. Такі угоди у відповідності із ст. 10 Чеської Конституції мають перевагу перед внутрішнім законодавством.

Однією із найважливіших функцій Конституційного Суду є розгляд скарг на рішення чи інші дії органів державної влади, що порушують гарантовані Конституцією основні права та свободи людини та громадянина. До даної категорії належать також справи про незаконне втручання держави у діяльність органів територіального самоврядування, справи щодо відповідності рішення про розпуск політичної партії чи іншого рішення, що стосується діяльності політичних партій Конституції та законам. Йому також підсудні справи за скаргами на рішення про посвідчення обрання депутата чи сенатора, а також при виникненні сумніву відносно втрати пасивного виборчого права і несумісності діяльності депутата чи сенатора займаній посаді.

Конституційний Суд є єдиною і кінцевою інстанцією, яка може судити Президента Республіки у випадку вчинення ним державної зради, а також при вирішенні питання за поданням Президента Республіки про скасування постанови Палати депутатів і Сенату, у відповідності з якою, Президент з поважних причин не може виконувати свої повноваження.

Конституційний Суд вирішує питання про вжиття заходів, які необхідні для реалізації рішення міжнародного суду, що є обов'язковим для Чеської Республіки, якщо воно не може бути реалізоване іншим шляхом, а також спори про компетенцію державних органів та органів територіального самоврядування, якщо законом вирішення даних спорів не віднесено до компетенції іншого органу.

Рішення Конституційного Суду, які торкаються скасування закону чи його окремих положень, публікуються в офіційному збірнику законів Чеської Республіки, а всі інші рішення – у власному Збірнику рішень та постанов Конституційного Суду.

Створенням Конституційного Суду Парламент сам себе, з власної ініціативи, обмежив тим, що результат його законодавчої діяльності піддається контролю з боку Конституційного Суду – незалежного органу судової влади, що є прикладом високої правової культури і який має служити охороні людських прав і свобод, а виходячи з цього, охороняти демократичний лад Чеської Республіки.

1. Обзеев Б.С. Конституция. Правовое государство. Конституционный Суд.- М., 1996.- С.348
2. Кляйн Х. Юрисдикция Конституционного Суда и структура Конституции. От правового государства к конституционному государству// Государство и право.-М., 1999.-№8.- С.111-114
3. Конституционное правосудие в Посткоммунистических странах. (Сборник докладов).- М., 1999.-С.250
4. Конституції нових держав Європи та Азії.-К., 1996.- С.544
5. Конституция Народной Республики Чехословакия. 9 мая 1948 г.// Конституция и основные законодательные акты народно-демократической Республики Чехословакии.- М.,1950.-С.37-92
6. Конституция Чехословацкой Социалистической Республики 11 июля 1960 г.// Чехословацкая Социалистическая Республика: Конституция и законодательные акты.-М.,1962.-С.42-74
7. Конституционный закон № 143 от 27 октября 1968 г.// Конституция и основные законодательные акты.-1987.-С.78-81
8. Туманов В.А. Судебный контроль за конституционностью нормативных актов// Государство и право.- М.,1988.-№3.-С.10-19